

Zorg(en) in tijden van corona

De coronamaatregelen hebben grote impact gehad op de zorg aan zwangeren en pas bevallen moeders en hun partners. Veel afspraken voor controles en consulten kwamen te vervallen. Het gevolg? Het percentage zwangeren en jonge moeders met depressieve gevoelens en angstklachten nam behoorlijk toe.

Mariëlle Cloïn, Marion van den Heuvel, Roseriet Beijers, Stefania Vacaru, Carolina de Weerth en Hedwig van Bakel

Een zwangerschap en de geboorte van een kind is voor de meeste ouders een vreugdevolle gebeurtenis. Maar de periode van de zwangerschap en het eerste jaar na de geboorte kan ook gepaard gaan met zorgen en angsten. Uit onderzoeken onder Nederlandse ouders blijkt dat gemiddeld 6 tot 8% van de zwangeren een depressieve stemming ervaart en 19 tot 24% procent geregeld last heeft van angsten. Na de geboorte blijkt ongeveer 6 tot 9% van de ouders last te hebben van depressieve klachten en ongeveer 20 tot 30% vaker angstig te zijn.¹

Lockdown

In het voorjaar van 2020 moesten verloskundigenpraktijken, consultatiebureaus en geboortecentra vergaande maatregelen nemen om verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. In de geboorte- en jeugdgezondheidszorg verminderde zowel het aantal als de aard van contacten met zorgprofessionals. In het kader van de COPE-studie (COVID-19 and Perinatal Experiences study), een samenwerking tussen Tilburg University, Radboudumc en de Radboud Universiteit, is aan ruim 2400 zwangeren en ouders met een baby, verspreid over heel Nederland, gevraagd naar hun ervaringen met de zorg en hun welzijn in deze periode.

'Twee derde van de afspraken met professionals werd noodgedwongen geannuleerd'

De eerste resultaten laten zien dat tijdens de lockdown zowel zwangeren als jonge ouders meer depressieve en angstklachten ervoeren. Zo had nu 12% van de zwangere vrouwen depressieve klachten en zelfs 52% angstklachten die in het klinische gebied vielen. Dat is bijna een verdubbeling van de percen-

tages die een vergelijkbare groep zwangeren rapporteerde vóór de coronaperiode. Eenzelfde patroon is zichtbaar bij moeders die tijdens de lockdown zijn bevallen of een pasgeboren baby hadden. De percentages vallen fors hoger uit: 14,5% van de moeders rapporteerde depressieve klachten en 40% angstklachten. Ook bij veel vaders bleek sprake van meer stress.

Veranderingen

Ongeveer twee derde van de zwangeren en jonge ouders gaf aan dat in de periode april-mei 2020 afspraken met de professional noodgedwongen geannuleerd werden. Alleen de medisch noodzakelijke controles gingen door. Zo kwamen de groei-echo, de liggingsecho en de pretecho's veelal te vervallen, zeker tot aan de 27e week van de zwangerschap. Ook werd aan zwangeren gevraagd om in hun eentje naar de afspraken te komen. Meerdere vrouwen leken moeite te hebben met deze beperkingen, wat blijkt uit uitspraken als *'Ik ben bang dat mijn partner straks niet bij de bevalling kan zijn'*. Uit eerder onderzoek blijkt dat de steun van een partner, familielid, vriendin of andere persoon tijdens de zwangerschap en de bevalling het emotionele welzijn van vrouwen bevordert. Ongeveer een derde van de ouders vond dat de

ondervraagde vrouwen de afspraken niet zo hebben ervaren.

Zwangeren

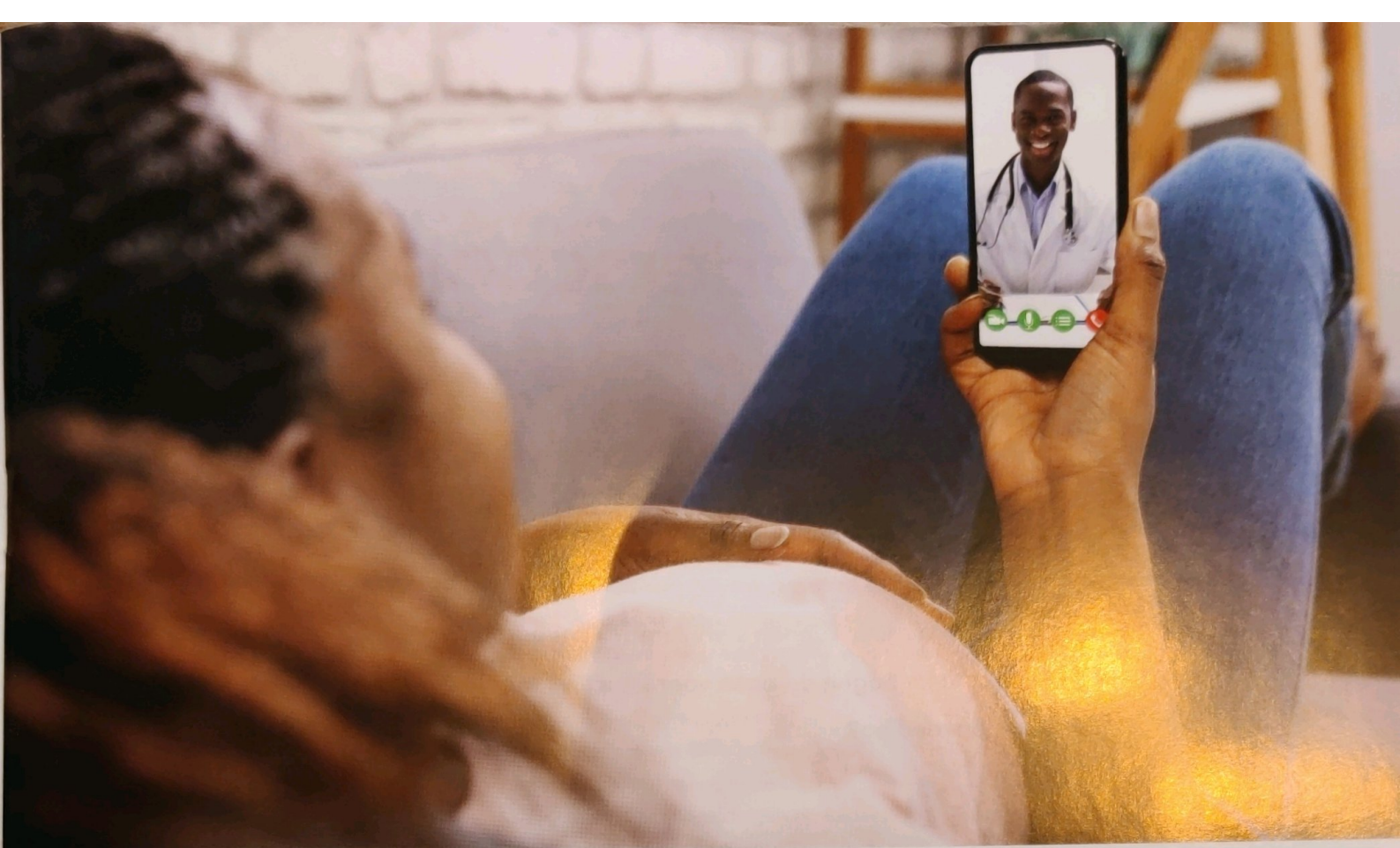
Tijdens prenatale bijeenkomsten staat de voorbereiding op de bevalling centraal, met veel ruimte om in te gaan op het stellen van vragen aan professionals en het delen van ervaringen met andere zwangeren. Voor een kleine 70% van de zwangere vrouwen vonden deze bijeenkomsten niet of in een gewijzigde vorm plaats, bijvoorbeeld online. Door het wegvallen van de fysieke bijeenkomsten hadden sommige vrouwen het gevoel 'noodzakelijke informatie en voorbereiding te missen'.

Er werden echter ook positieve veranderingen genoemd, zoals het veel samen thuis zijn. Dit blijkt onder meer uit uitspraken als: *'Mijn partner is nauwer betrokken bij de zwangerschap omdat we nu allebei thuiswerken. Hij krijgt meer mee van de bewegingen van de baby, we kunnen meer praten en zijn over het algemeen meer samen'*. En een toekomstige vader: *'We groeien extra naar elkaar toe nog voor de geboorte van ons kind. We praten goed, ook over de zorgen van de mogelijke negatieve effecten van deze uitbraak'*.

Prille ouders

Niet alleen zwangeren, maar ook prille ouders hebben met veranderingen in de zorg te maken gehad ten gevolge van de maatregelen. Vooral vrouwen die zijn bevallen tijdens de eerste uitbraak en ouders van een pasgeboren baby waren bang om zelf besmet te raken met het virus of hun baby te besmetten. Zij rapporteerden de meeste stress als gevolg van de uitbraak. Zij gaven aan dat het virus relatief veel invloed had op hun dagelijks leven net na de geboorte, zoals minder slaap, een lager energieniveau en minder sociale contacten en activiteiten. Aangezien dit een periode is waarin ouders vaker een tekort aan slaap rapporteren, blijft

afspraken te kort waren en dat er weinig tijd voor hen was. Een zwangere vrouw verwoordt het als volgt: *'Afspraken zijn verkort en er is van tevoren telefonisch contact zodat de afspraak maar 5 minuten duurt. Dus heel kort en gehaast'*. Daar staat wel tegenover dat twee derde van de

onduidelijk of de crisismaatregelen een extra rol hebben gespeeld. Ook hier bleek dat er tevens ouders waren die de periode juist als positief hebben ervaren. *'Het complete gezin full-time dicht bij mij ervaar ik als bijzonder waardevol'*, laat bijvoorbeeld een pas bevallen moeder weten.

Vaccineren

Bij een deel van de baby's is het vaccineren niet volgens de gebruikelijke planning verlopen. Wat echter vooral als negatief werd ervaren, is het niet mogen vasthouden van hun baby tijdens de vaccinatie. *'Ik mocht mijn dochtertje niet bij me houden'*, of *'Mijn baby moest alleen op de tafel liggen toen zij haar vaccinatie kreeg'*. Sommige ouders vonden het heftig hun baby te zien huilen terwijl ze niets mochten of konden doen.

Steun professionals helpt

Een belangrijke bevinding uit het onderzoek is de reactie van ouders die

zich voldoende tot goed gesteund hebben gevoeld door een verloskundige, gynaecoloog, huisarts, (jeugd)verpleegkundige of jeugdarts. Zij hebben tijdens de lockdown minder stress ervaren. Ondanks de beperkende maatregelen gaven zes op de tien ouders aan dat ze zich erg goed ondersteund hebben gevoeld door zorgverleners, terwijl nog eens ruim 30% zich enigszins goed ondersteund voelde. Het ligt voor de hand dat deze steun niet alleen erg belangrijk is voor het welzijn van de ouders, maar ook voor de (ongeboren) baby. •

Bij dit artikel horen vier referenties; deze zijn op te vragen via vroeg@dgcommunicatie.nl. Het onderzoek (zie cope-study.com) maakt deel uit van een lopend internationaal onderzoek naar perinatale ervaringen van (aanstaande) ouders tijdens de Covid-19 uitbraak, de internationale CovGen Research Alliantie (zie www.covgen.org).

auteursinformatie

Hedwig van Bakel, bijzonder hoogleraar IMH, Mariëlle Cloin, senior onderzoeker Publieke Gezondheid en Jeugd, Marion I. van den Heuvel, universitair docent, Roseriet Beijers universitair docent, Carolina de Weerth, hoogleraar Psychobiologie van de Vroege Ontwikkeling en Stefania Vacaru, post-doc.